

Békési Kistérségi Óvoda és Bölcsőde
Az 1-es típusú diabétesszel és
ételérzékenységgel élő gyermekek speciális
ellátásának eljárásrendje

2024.

Jogszabályi háttér

- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről 62. § (1a) (1e)
- 1997. évi CLIV. Egészségügyi törvény
- A közétkeztetésre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi előírásokról szóló 37/2014. (IV.30.) EMMI rendelet és módosítása
- 2011. évi CXCV. Nkt. módosítása 62.§ (1c) bek. b, pont
- 20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 4.§ (1) bek. i. pont, m. pont
- 328/2011. (XII. 29.) Korm.rendelet

Tartalom

1.	Az 1-es típusú diabétesszel élő gyermekek ellátása az óvodában	3.
1.1.	Intézményi kötelezettségek, személyi feltételek	3.
1.2.	A gyermekek ellátása során esetlegesen felmerülő problémák	4.
1.3.	Mozgásos tevékenység előtti teendők	5.
2.	Ételallergiás gyermekek ellátása	5.
3.	Az 1-es típusú diabétesszel és ételérzékenységgel élő gyermek étkezése az intézményben - Nevelési-oktatási intézménybe otthonról vagy más helyről bevitt diétás ételekkel kapcsolatos szakmai szabályok	6.
3.1.	Bevitel szabályai	6.
3.2.	Hűtve tárolás szabályai	7.
3.3.	Ételmelegítés szabályai	7.
3.4.	Az étel fogyasztásának szabályai	7.
3.5.	Az ételhulladék kezelése, mosogatás szabályai	7.
3.6.	Takarítás szabályai	7.
	Ajánlott irodalom	8.

1. Az 1-es típusú diabétesszel élő gyermekek ellátása az óvodában**1.1. Intézményi kötelezettségek, személyi feltételek:**

A 2011. évi CXCV. Nkt. 62. § (1a) bek. 2021. szeptember 1. napján hatályba lépő módosítása alapján kötelezettséget telepít az óvodákra az inzulinfüggő cukorbetegségben szenvedő, óvodai nevelésben részt vevő gyermekek indokolt esetben történő, intézményben megvalósuló speciális ellátása tekintetében.

Az intézmény főigazgatója az 1-es típusú diabétesszel élő, az óvodával jogviszonyban álló gyermek részére a szülő vagy más törvényes képviselő kérelmére, a gyermekkori diabétesz gondozásával foglalkozó egészségügyi intézmények szakmai iránymutatása alapján a jogszabályban foglalt ellátást biztosítja.

Az intézmény főigazgatója a pedagógus vagy érettségi végzettséggel rendelkező, nevelő-oktató munkát közvetlenül segítő munkakörben foglalkoztatott beosztottja számára előírhatja:

- a vércukorszint szükség szerinti mérését
- szükség esetén, orvosi előírás alapján, a szülővel, más törvényes képviselővel, a megadott kapcsolattartási módon egyeztetve, az előírt időközönként a szükséges mennyiségű inzulin beadását (Nkt. 62.§ (1b) bek.)

Az óvoda alkalmazottjának a speciális ellátásban való részvétele három feltételhez kötött:

- munkaköri és végzettségi minimumfeltétel
- szakmai továbbképzés sikeres elvégzése
- a munkavállaló nyilatkozata a feladat elvállalásáról (Nkt. 62.§ (1c) bek.)

Az 1-es típusú diabétesszel élő óvodai nevelt gyermek intézményi **speciális ellátását végző alkalmazott diabétesz ellátási pótlékra jogosult**, melynek havi mértéke a mesterfokozatra megállapított illetményalap 17 %-a (Nkt. 8. mell. 9. sor)

a, **A gyerek rosszul érzi magát** – megmérjük a vér cukorszintjét, hogy lássuk, a rosszullét a cukorszint változásával van-e összefüggésben. Ha igen, azaz a vércukor túl alacsony (4 mmol/l alatti) vagy túl magas (14 mmol/l feletti) szintje vezetett a rosszulléhoz, az alábbiak szerint kell eljárni.

1.2. A gyermekek ellátása során esetlegesen felmerülő problémák:

a) Leesik a vércukor – hipoglikémia:

- **Tünetek:** sápadtság, remegés, izzadás, éhségérzet, gyengeség, fáradtság, koncentrálóképeség csökkenés, hangulatváltozás, fejfájás, zavart viselkedés, kevesebb mint 3,9 mmol/l-es vércukorszint (már 4 mmol/l-nél megkezdjük a kezelést)
- **Adni kell** a gyermeknek: 0,3 gramm/testsúly kg **gyorsan felszívódó szénhidrátot**-óvodás gyermek esetében ez 1 dl tej vagy 1/2 dl gyümölcslé + szükség esetén 10-15 g lassan felszívódó szénhidrát (1-2 db keksz)
- A hipoglikémia rendezésének legegyszerűbb megoldása egy könnyen hozzáférhető helyen tárolt **„sürgősségi csomag” - hipós csomag**, mely tartalmazza a szülő által összeállított, a diabéteszes gyermek számára bevált, a hipoglikémia elhárítására szolgáló termékeket.
- A hipoglikémia ellátását követően a vércukorszintet **15 perc múlva ellenőrizni kell** (vissza kell mérni vagy szenzorral ellenőrizni), és elégtelen vércukor emelkedés esetén a szénhidrát bevitelt ismételni kell.
- Ha súlyos, **eszméletvesztéssel járó hipoglikémia** lép fel, be kell adni a **Glucagon injekciót**, izomba: 25 kg alatt fél adagot, azaz 0,5 mg-ot, 25 kg felett teljes adagot, azaz 1 mg-ot. Amint a gyerek magához tér, először gyorsan, majd lassan felszívódó szénhidrátot kell adni neki.
- **Súlyos hipoglikémia** esetén **nasalis glucagon** (Baqsimi) is használható: https://www.ema.europa.eu/en/documents/product-information/baqsimi-epar-product-information_hu.pdf
- A gyermeket egyedül hagyni nem szabad!
- **A mentőszolgálatot minden eszméletvesztéssel járó hipoglikémia esetén értesíteni kell.**
- Eszméletlen beteget megitatni vagy megetetni tilos!

b) Magas vércukrot mérnek /jelez a szenzor:

- **Tünetek:** sok folyadék ivása, gyakori vizezés, fáradtság, bágyadtság
- A szenzorral mért értéket **vércukorméréssel** kell megerősíteni. Gondoskodni kell a **bő folyadék bevitelről**, és **konzultálni** szükséges a gyermek **szüleivel**, esetleges plusz **inzulin (korrekció) adásáról**.

- **Inzulinpumpás** gyermeknél a korrekcióra nem reagáló magas vércukor **kanülhibára** utal. Ilyenkor **gyors kanülcserére van szükség**. Ha ez nem kivitelezhető, **pennel kell 1-2 egység inzulint beadni, szülővel egyeztetve**.
- c) **A gyermek hány:** a hányás diabétesszel élők esetében **veszélyes, a szülőket azonnal értesíteni kell. A második hányás után a gyermeket kórházba kell vinni**. Ha a szülők nem elérhetők, a gyermeket mentővel kell kórházba vitetni.
- d) **A gyermek belázasodik: a szülőket kell értesíteni, akik a gyermekért jönnek**. A lázat azonban addig is csillapítani kell.

1.3. Mozgásos tevékenység előtti teendők:

- ha a vércukor **6-12 mmol/l között**, az aktivitás **megkezdhető**
- ha a vércukor **kevesebb, mint 5 mmol/l, 10-20 g szénhidrátot kell fogyasztania a gyermeknek**, s a mozgást addig **halasztani, amíg** a vércukor emelkedni kezd, ill. **5 mmol/l feletti nem lesz**
- ha a vércukor **> 14 mmol/l**, az aktivitás megkezdését el kell halasztani

2. Ételallergiás gyermekek ellátása

Az ide vonatkozó rendelet előírja a közétkeztetésre vonatkozó táplálkozás-egészségügyi szabályokat. A rendelet az óvodába kerülő ételallergiás gyermekek étkeztetésére külön figyelmet fordít. A legismertebb allergén a tej, tojás, szója, hal, eper ésogyoró. Az ételallergia egyetlen kezelési módja a kizárásos diéta, vagyis a betegnek tartózkodnia kell az allergén összetevőket tartalmazó ételek fogyasztásától. Az ételallergiás gyermekek ellátása speciális gondoskodást igényel a szülő részéről is. Életkorának megfelelően a gyermeket meg kell tanítani arra, hogy melyek azok az ételek, amelyek fogyasztását kerülnie kell. A szülő feladata, hogy megossza környezetével azt a tudást, amit az évek alatt összegyűjtött a gyermeke étkezéséről, az ételallergiáról.

Ételallergia esetén az allergén összetevők egészen kis mennyiségben történő fogyasztása is súlyos mellékhatásokat okozhat. Fontos, hogy ismerjük az allergiás reakció jeleit, melyek az étel fogyasztását követően néhány perccel, vagy órával később is jelentkezhetnek.

Allergiás reakció jelei:

- kiütések,
- bőrpír,
- esetleg a szájában tapasztalt égő, viszkető érzést,
- nyelvek, ajkak megduzzadnak,
- hányinger, hányás,
- hasmenés,
- rossz közérzet

A fenti tünetek jelentkezésekor azonnal orvosi segítséget kell hívni!

Az allergia legsúlyosabb tünetegyüttese az **anafilaxiás sokk**, mely életveszélyes klinikai állapot! Akkor következik be, amikor egy allergiás gyermek érintkezésbe kerül az allergén anyagokkal, amelyek ellen antitesteket termel (ételallergia, légzési allergia).

A kórkép fontos ismertető jele:

- tünetek rendszerint percekben belül,
- hirtelen,
- nagyon hevenyen jelennek meg (így legtöbbször a kiváltó ok rögtön felismerhető)

Teendők:

- Adrenalin életmentő gyógyszer beadása (a szerről a szülő gondoskodik, amennyiben ismert allergiáról van szó/orvos írja föl)
- A szert izomba (comb) akár ruhán keresztül kell beadni

Figyelmesen kell a szert tárolni, különös tekintettel a szavatossági időre, mert elég rövid lejárátuak, utána pedig már nem lehet őket felhasználni.

3. Az 1-es típusú diabétesszel és ételérzékenységgel élő gyermek étkezése az intézményben - Nevelési-oktatási intézménybe otthonról vagy más helyről bevitt diétás ételekkel kapcsolatos szakmai szabályok

A közétkeztetésben résztvevő gyermekek étkezésének táplálkozás-egészségügyi szabályait rendelet tartalmazza.

Ennek megfelelően a köznevelési intézményekben minden fogyasztó az életkorának és egészségi állapotának megfelelő ételhez juthat.

A rendelet előírásai szerint elkészített étel hozzájárulhat a gyermekek egészséges testi és mentális fejlődéséhez, ezért arra kell törekedni, hogy a diétás étrendek biztosítása közétkeztetés keretében valósuljon meg.

Emellett azonban előfordulhat, hogy a szülő a szakorvos által előírt diétás étkeztetést nem a Rendelet által szabályozott közétkeztetés keretein belül oldja meg.

A Rendelet 2021. szeptember 1-én megjelent módosítása értelmében, amennyiben a szakorvos által igazolt diétás étkeztetés a közétkeztetés keretében nem valósítható meg, úgy az - 2021. szeptember 9-től- a szülő vagy más törvényes képviselő írásbeli nyilatkozata alapján, otthonról hozott vagy nevelési intézménybe rendelt étellel is megoldható, melynek feltételeit (étel hűtése, melegítése, fogyasztásának megvalósítása) az intézménynek kell biztosítania.

A szülő által bevitt, rendelt diétás ételek nem tartoznak a közétkeztetés keretei közé, így a közétkeztetést az ilyen ételekkel összefüggésben felelősség nem terheli.

Az intézmény vezetőjének a bevitt diétás ételekkel kapcsolatban az alábbi szabályok betartásáról kell gondoskodnia:

3.1. Bevitel szabályai:

A bevitt ételeket a közétkeztetésben szolgáltatott ételektől elkülönítve kell kezelni, azok az intézmény konyhájára nem kerülhetnek be.

A hűtést igénylő ételeket minden esetben a fogyasztó nevével, a bevitel dátumával ellátva, lezárt, mikrohullámú eszközben melegíthető edényzetben kell bevinni az intézménybe és elhelyezni a hűtőszekrényben egyéb szállítóeszköz (zacskó, táska) nélkül.

3.2. Hűtve tárolás szabályai:

A hűtést igénylő ételt minden esetben 0-5 Celsius fokon kell tárolni.

3.3. Ételmelegítés szabályai:

Az ételek melegítésére mikrohullámú sütő használata javasolt. Az intézmény felelőssége, hogy a diétás étel megfelelő hőmérsékleten kerüljön tálalásra. A melegítés során a hőmérséklet eloszlása nem egyenletes, ezért a melegítés során javasolt az ételek megkeverése.

A felmelegített edényzet kivételéhez az intézmény által biztosított edényfogó, vagy konyharuha használat javasolt.

3.4. Az étel fogyasztásának szabályai:

Elsődleges cél, hogy minden gyermek a rendelkezésre álló, szükség szerint a szakorvos által meghatározott időben- kulturált, étkezésre alkalmas helyiségben közösen tudja elfogyasztani az ételét, ezért az otthonról hozott étel elfogyasztásának helyszíne a csoportszoba illetve az aktuálisan a többi gyermekkel közös étkezésre megjelölt helyszín (óvodán kívüli tevékenységek pl. kirándulás alkalmával).

Az otthonról hozott ételek elfogyasztására elsősorban a saját edényzet és saját evőeszköz használata javasolt. Amennyiben a közétkeztető részéről kizárható az allergiát, **intoleranciát** okozó anyagokkal történő szennyeződés, úgy a közétkeztetésben használatban lévő eszközökkel (tányér, evőeszköz, pohár) is biztosítható az étel elfogyasztása.

3.5. Az ételhulladék kezelése, mosogatás szabályai:

Saját edényzetből történő fogyasztás esetén az üres edényzetet, tárolóedényt, valamint a saját evőeszközt a gyermek hazaviszi.

A közétkeztető által biztosított edényeket és evőeszközöket a közétkeztető a minőségbiztosítási rendszerének megfelelő mosogatási folyamatban köteles tisztítani.

Az ételmaradékot a konyha gyűjtheti és tárolhatja a többi ételhulladékkal együtt, de saját edényzetből történő fogyasztás esetén a gyermek az ételmaradékot a visszazárt dobozban haza is viheti.

3.6. Takarítás szabályai:

A hűtőszekrények, valamint a mikrohullámú eszközök szükség szerinti, de legalább napi gyakoriságú takarításáról az intézménynek kell gondoskodni, továbbá az edényfogó és a konyharuha tisztításáról is.

A cukorbeteg gyermekek gondozását végző szakemberek és a családokat összefogó alapítványok könyvekkel, kiadványokkal segítik a pedagógusok munkáját

Ajánlott irodalom:

- Békefi Dezső: Gyermekkorai diabétesz - Tanácsok szülőknek és gyermekeknek MENT-A-KALAUZ 2.0 – DIABtippek családoktól családoknak
- Soltész Gyula: Diabéteszes lett a gyermekem
- Szurikáta diabTanoda
- Barkai L, Madácsy L (szerk): A gyermekdiabetológia kézikönyve. SpringMed, Budapest, 2019.
- Az Emberi Erőforrások Minisztériuma egészségügyi szakmai irányelve a gyermekkorai diabetes ellátásáról. Magyar Közlöny 2021. április 30. 596 o.
- <http://www.kozlonyok.hu/kozlonyok/Kozlonyok/6/PDF/2021/7.pdf>